

NOVA ANGLEŠKA OFENZIVA V BELGIJI.

MAKADO POVEČAJO NA TRI MILJONE.

Vojni tajnik Baker pravi, da po-
krijejo takoj še 700,000 mož
k naboru.

ARMONI ZAKON ZA INO- ZEMCE POOSTREN.

Washington, D. C. — Javnost
vedela, da namerava po-
zvaljati 500,000 mož v na-
rodno armado, ko je vojni tajnik
Baker predložil proračun za \$287,
500,000.
Sedanj proračun daje vojnemu
aparatu pravico, da mobilizira
2,300,000 mož.
Vojni tajnik je naznanil, da po-
več ostalih 700,000 mož takoj
naboru.

Priden pokličejo registrirane
trotirne armade, ki pomnoži ame-
ricansko armado približno na 3,000,
000 mož, bo treba dovoliti nadalj-
njega.

Vojni tajnik Baker je tudi re-
kel, da bodo nadaljevali z nabo-
rskimi nekateri governerji pro-
stovoljno. Baker pravi: "Te 700,
000 mož in fantov je treba
preiskati, da ne živijo
v nezgodnosti in izvedo, če so spo-
sobni za vojaško službo."

Washington, D. C. — Kongres-
ni predložili Chamberlainovi
predlogi za izboljšanje ostre spre-
me. Do sporazuma za spre-
jeto predlogo je prišlo po
konferenci.

Spremenjenih predlogov je šest:
1. Nabornemu in splošnemu vo-
jni zakonu ne dodajo izjem.
2. Prebivalci v Združenih drža-
vah se podvržajo temu zakonu, iz-
jema so le sovražni inozemski drža-
vljani in podaniki.

3. Določba v Chamberlainovi
predlogi, ki izključuje inozemce
in nabora, ki se niso leto dni v
Združenih državah bo črtan.

4. Ravnatko črtajo določbo v
Chamberlainovi predlogi, ki iz-
ključuje Kitajce in Japonce od
nabornosti.

5. Inozemci, ki zahtevajo opro-
sto od vojaške službe na pod-
lagi pogodbe, ne morejo nikdar po-
stati državljani Združenih držav.

6. Nemci, ki prebivajo v Zdru-
ženih državah, bodo podvrženi po-
sredniški proklamaciji ne-
posredne dolžnosti.

7. Naborni zakon bo veljaven
za inozemske državljane, ka-
rje imajo pogodbe z Zdru-
ženimi državami v tem oziru. Pro-
stovoljno povzročili diplomatično
manjvanja.

V splošnem sodijo, da predložene
spremenjene predloge v prihod-
njem tednu zbornici, da bo spre-
jeta še pred prvim oktobrom.

BAKER PRIDE NAJBREŽ POD DRŽAVNO KONTROLO.

Washington, D. C. — Predsed-
ni bil v konferenci z odbo-
ro za vojni industrijo, da izde-
lovalni sistem, po katerem pride
pod državno kontrolo, mu do-
loži ceno na podlagi proizvodnih
stroškov.

VAJNA PREDLOGA NE TE- JE GLADKO V KONFEREN- CNEM ODBORU.

Washington, D. C. — Člani
senatnega odbora pravijo, da
Chamberlain, vodja demokrati-
čne večine v zbornici, dela opo-
zicijo spreminjenim predlogom se-
natu. Debatne se vlečejo o povika-
ni politiki drugega razreda in o
prostitosti, tako da predloga ne
gledajo v tem tednu pred zbornico.
Kongresniki zahtevajo splošen
vojni sistem, radi tega ni ome-
jen sistem na mestu.
Tako namerava vlada tudi gle-
dati na nadprofit.

ŠTEVILO IMIGRANTOV JE ZELO PADLO.

V treh letih vojne je padlo števi-
lo naseljencev od enega miljo-
na na borih stotisoč.

NAJVEČ JIH PRIDE IZ ŠPA- NIJE IN MEHIKE.

New York, N. Y. — Odkar je
izbruhnila vojna, se vedno bolj
kreči število naseljencev, ki prihajajo
v Združene države.
V fiskalnem letu, ki je končalo
dne 30. junija 1914, torej tik pred
vojno, je dospelo v Združene dr-
žave 1,220,000 naseljencev.

V naslednjem letu se je število
skrčilo na 295,000 naseljencev.

V zadnjem letu je zapustilo
Združene države okoli 66,000 ino-
zemcev, tako je prebivalstvo Zdru-
ženih držav naraslo za manj kot
230,000 ljudi. In še med temi so
večina žene in otroci. Na-
tančnih podatkov ni pri roki. Na-
ročilo naselniškega urada pravi,
da od došli naseljencev nima
104,000 dela, vstevši žene in otro-
ke.

V zadnjem letu je prišlo največ
naseljencev iz Kanade. Centji jih
nad 105,000. Skoraj polovica na-
seljencev, ki je došla v zadnjem
letu v Združene države, je sams-
na prestopila mejo.

V maju je stopil v veljavo za-
kon, ki izključuje od naseljevanja
vse osebe nad 16. letom, ki ne
znajo pisati in štati. Izključenih
je bilo 391 oseb v maju, 212 v ju-
niju.

Največ naseljencev zdaj prihaja
iz Španije, Mehike in Zapad-
nih indijskih otokov.

ŠPEKULANTJE POŽENEJO CENO ZA SIROVO MASLO NAVZGOR.

New York, N. Y. — Vsa zname-
nja kažejo, da namerava špekul-
antje pognati ceno sirovemu ma-
slu navzgor.

Po poročilu tržnega biroja je
bilo v avgustu za 20.5 odstotkov
manj sirovega masla kot 1. avgu-
sta 1916.

Govorice naznanjajo, da pojde
cena za funt sirovega masla na
75c, kar pomeni, da opazujejo
špekulantje z bistrim okom vse
dogodke na trgu.

Superintendent borze za sirovo
maslo in kokošja jajca pravi, da
se mogoče masluje visoka cena
nad špekulanti, ker bo ljudstvo
prišlo rabiti olje in mast mesto
sirovega masla.

Najboljše zapadno sirovo ma-
slo je bilo na trgu po 45½ centov
funt, pred enim letom pa po 35c.
V minoletem tednu je došlo več si-
rovega masla na newyorški trg
kot pred enim letom, kljub temu
je cena visoka.

O ceni mleka še ni nič zanesljive-
ga. Pogodba s farmarji za do-
bavo mleka poteče s prvim ok-
tobrom.

PREDRZEN ROPARSKI NA- PAD.

Chicago, Ill. — Pet banditov se
je nenavadno pojavilo v salunu
Buhmiller Dufeka, ki ima svoje
krémno na vogalu Osem in petde-
setega dvora in dva in dvajsete
ulice, da ga oropa. Dufek ni bil
pri volji, da se strahopetno u-
makne tolovajem, in bil je nevar-
no obstreljen.

Pred petnajstimi leti so bandit-
je ustrelili njegovega očeta, ki je
imel salun na vogalu Eden in
dvajsete ulice in Kalifornija ce-
ste. Na delu je bilo pet banditov.

Po policijskem poročilu so ban-
ditje najprej oropali Theodor
Meyersov salun, v katerem so na-
šli devet gostov in točaja. Iz regis-
tra za gotovino so vzeli \$105,
pobili so s samokresom točaja na
tla in potem zaprli vse v klet.

Trije oboroženi avtomobilisti so
oropali salun Thomas Fitzgeralda.
Vzeli so mu \$40.

PATRIOTIZEM PROFIT- TARJEV V PRAVI LUČI.

Jeklarske korporacije ne marajo
graditi tovarn za topove po
pogojih vlade.

EDINO PO SVOJIM POGOJIH.

Washington, D. C. — Kongres
je proglasil vojno stanje med
Združenimi državami in Ameriko
dne 5. aprila. Predsednik je sklep
kongresa podpisal dne 6. aprila.

Vsakemu, ki opazuje svetovno
vojno, je jasno, da v tej vojni od-
ločajo največ topovi.
Tega mnenja je tudi general
Crozier, ki načeluje oddelku za
armadno opremo. Obvestil je vlad-
do, da bo stala oprema za topniš-
tvo prve armade \$328,000,000,
za drugo armado pa \$530,000,000,
ki bo seveda tudi štela en milijon
mož.

Preračunil je, da bo tovarna
stala \$35,000,000, v kateri bodo
izdelovali opremo za topništvo.
Vprašal je Bethlehem Steel kom-
panijo, da zgradi del teh tovarn.
Obrnil se je do drugih korporacij,
da zgrade ostale tovarne.

Kaj se je zgodilo? Patriotični
kapitalisti so odklonili, da zgra-
de eno samo artilerijsko tovarno
po pogojih, ki jih je dala vlada.
Kapitalisti so bili le toliko patri-
otični, da so rekli, da izdelajo to-
pove, če vlada sprejme njih po-
goje.

Načrt je tale: Kapitalisti lasti-
jejo toliko zemljišča, da lahko
zgrade na njem tovarno za topo-
ve. Pripravljeni so oddati vladi
zemljišče v najem za omejeno
dobro.

Vlada mora potem poseči v
blagajno in zgraditi tovarne, ki
jih potrebujejo za izdelovanje to-
pov, za katere je treba \$35,000,
000.

Kadar bodo tovarne zgrajene,
bodo kapitalisti dali, kar imenu-
jejo "organizacijo podjetja."

Profit se potem določi percen-
tualno na podlagi stroškov.

Po taki pogodbi ni vlada v le-
galnem zmislu drugega kot najem-
nik. Ko poteče pogodbeni doba,
kapitalisti lahko rečejo, da ne ob-
nove pogodbe ali delajo druge o-
vire vladi.

Najboljše je, da vsa taka pod-
jetja postanejo lastnina Zdru-
ženih držav, da pri katerih nimajo
kapitalisti nič odločati, še manj
pa imajo priliko, da nagajajo
vladi.

STAVKA NA VELIKIH JEZE- RIH JE SKORAJ NEIZ- OGIBNA.

Chicago, Ill. — Mornarji, oljarji,
kurjači in kuharji, ki opravljajo
delo na parnikih na Velikih je-
zerih, zdaj glasujejo o svojih za-
htevah.

Neki voditelj strokovno organi-
ziranega delavstva se je izrazil o
položaju takole:

"Mornarji, oljarji, kurjači in
kuharji se zanesljivo izrečejo z o-
gromno večino za zahteve, ravno-
tako zanesljivo pa odklonijo paro-
brodne družbe njih zahteve. Polo-
žaj je tak, da najbrž prične stav-
ka 1. oktobra."

PET ŽEN IN EN MOŽ.

Rochester, N. Y. — Preiskava
je dognala, da ima Lucien d'
Fliley, ki je sleparil ljudi, da pri-
pada k ameriškemu zboru letalo-
cev v Franciji, pet žen mest
dveh. V Flileyju je bil aretiran
radi bigamije, toda kmalu so se
pričele oglašati njegove žene in
našteli so jih pet.

SMRT VELED PODGANINEGA VGRIZLJEJA.

Richmond, Ind. — Podgana je
ugriznila farmarja William Sti-
dahama in nastalo je zastropije-
nje krvi, kateremu je Stidham
podlegel.

VZROK STAVKE V SAN FRANCISCO.

Vojni kontraktorji imajo vojni-
naročil na 150 milijonov do-
larjev, toda nočejo
povišati meze.

STAVKO V SAN FRANCISCO SO IZSILILI PROFITARJI.

Washington, D. C. — Vojni
kontraktorji se niso hoteli zed-
niti z vlado glede povišanja me-
ze, dasiravno imajo vojni naro-
čil za \$150,000,000, od katerih od-
pade nanje lep profit. To je vz-
rok velike stavke kovinskih de-
lavcev v San Franciscu.

To pojasnilo so dali voditelji
strokovno organiziranega delav-
stva v San Franciscu, ki je po-
kazalo na ta način svojo mezo, da
je hkratu zastavkalo 25,000 izu-
čenih delavcev, da se spoprime z
lakomnimi podjetniki, ki hočejo
obdržati zase ves profit.

Že pred več tedni je bil obve-
ščen transportni odbor, da bodo
organizacije kovinskih delavcev
zahtevale povišanje meze, da de-
lavci lahko izhajajo pri tej dra-
gini, ki jo je prinesla vojna.

Delodajalci so odklonili povi-
šanje meze.

Vlada upa, da konča stavko s
posredovanjem in pogajanjem.

DELAJSKI PODTAJNIK POST PRIPOROČA ODPRAVO CENZURE.

Washington, D. C. — Če hoče-
mo, da nazori v tej deželi doseže-
je uspehe ali padejo, potem je tre-
ba odpraviti sedanjo pošto cen-
zuro. Dokler lahko upravni biro
vlade svojevoljno zabranj publi-
kacije, je diskuzija nasprotujo-
čih nazorov ovržana.

To izjavo je podal Louis F.
Post, podtajnik v delavskem de-
partamentu. Post je bil nekoč ured-
nik lista "Public." V privatnem
življenju je bil Post vedno bojev-
nik za svobodo govora. Ko je bil
pred leti ustavljen list "Lueffer",
s katerim se Post ni strinjal, je
zagovarjal stališče, da naj o listu
sodi porota in ne cenzor pri po-
štni upravi.

UREDNIK NEMŠKEGA LISTA INTERNIRAN ZA DOBO VOJNE.

Minneapolis, Minn. — Fritz
Bergmeijer, urednik dnevnika
"Volkszeitung," prepeljejo iz
Fort Snellinga v Fort McPherson.
Ga, kjer ostane interniran,
dokler traja vojna.

POSTAVNI BOJ V GLOBE- MIAMIJU.

Globe, Ariz. — Dva in štiride-
set organiziranih delavcev je bilo
aretiranih na obtožbo, da so iz-
zivali izgrede. Nekteri so pod \$1,
000 poročila.

Te aretacije imajo namen zru-
šiti rudarsko organizacijo. Nekter-
i rudarji, ki so obtoženi, da so
priporočali silo v prvem delu me-
seca julija, niso bili v tem času v
Arizoni. To dokazuje, da so kom-
panijski najemniki vsled poduka,
ki so ga dobili od kupljenih ad-
vokatov, pripravljeni prisesti na
vse.

Med delavci se širi nezadovolj-
nost vsled tega krivičnega prega-
njanja, in zdaj so bolj odločni
kot prej, da se ne vrnejo na de-
lo, dokler podjetniki ne priznajo
organizacije.

V organizaciji vidijo edino o-
brambno sredstvo proti samopa-
nosti rudniških baronov in njih
najemnikov.

VREME.

Chicago in okolica: V petek
oblačno in hladno. Svedi severni
vetrovi. Povprečna temperatura
v zadnjih 24 urah: 65. Sonce iz-
haja ob 5:35, zahaja ob 5:52.

ANGLEŽI NAPREDUJEJO V NOVI, SILNI BITKI.

Angleži drobe nemške črte v navalu
proti Ostendu. Ljuta ohramba Nem-
cev. Italijani so ujeli Turke na Kra-
su. Kitajska ponuja 300,000 mož
za evropsko bojišče. Argentinski
senat je glasoval za diplomatični
prelom z Nemčijo.

Buenos Aires, 20. sept. — Ar-
gentinski senat je večeraj s 23 gla-
sovi proti 1 glasoval za diploma-
tični prelom z Nemčijo.

Argentinsko ljudstvo je burno
pozdravilo sklep senata in časo-
pisje danes odobrava velevažni
korak republike. Splošno mnenje
je, da bo poslanska zbornica sle-
dila odloku senata in glasovala
za prelom, ki bo potem fakt.

Senatna zbornica je bila pozori-
šče ostrih obsodb, ki so padale
na Nemčijo, preden je prišlo do
glasovanja. Takoj ko je bila pred-
ložena resolucija za prelom, je
minister zunanjih zadev Pueyrre-
don prečital vse depeše med Ar-
gentinijo in Nemčijo do časa od-
složitve nemškega poslanika. Ko
je končal, je dejal, da vlada ne
pričakuje več nobenih pojasnil in
nobene pogačanja s kajzerjem.

Senator Gonzales je nato govo-
ril tri ure in silno mekastil nem-
ško diplomacijo od Bismarckovih
časov do danes; končno je predla-
gal, da Argentinja pretrga di-
plomatične stike. Predlog je pod-
piral senator Roca, ki je v enako
plamenečem govoru opasal krivi-
ce, ki jih je pretrpela Argentinja
vsled izgube ladij in mornar-
jev in nazadnje vsled sramotenja
od nemških diplomatov. Dejal je,
da ne bo argentinska republika
nikdar pustila sramotiti od Nem-
čije, čeprav je slabšeja militari-
stično. Njegove besede so izvale gro-
movit aplavz.

Poslanska zbornica bo glasova-
la o resoluciji še danes in pričako-
vati je, da bo diplomatični pre-
lom z Nemčijo še pred večerom
gotova reč.

Washington, 20. sept. — Ame-
riški uradni krogi z očitnim ve-
seljem pozdravljajo odlok argen-
tinskega senata, ki je skoraj so-
glasno glasoval za prelom z Nem-
čijo. Pridobitev največje južno-
ameriške republike na zavezniško
stran pomeni mnogo več, kot si
kdo misli. Argentina je danes naj-
večji izvaževalec govejega mesa
in žita, posebno pa pšenice. V slu-
čaju, da napove vojno kajzerju,
bodo njeni trgi na razpolago za
zaveznikom in ogromna zaloga pše-
nice in mesa pojde v Evropo.

Zadnja poročila iz Buenos Ai-
resa govore, da je letošnji pride-
lek pšenice in Argentiniji največ-
ji, kar jih je še bilo v zgodovini
te dežele. Pridelek koruze je tudi
velik, kar pomeni bogato zalogo
pitane, klavne živine.

Militaristična moč Argentinijske.

Argentinja ima 24,000 mož
stalne armade s častniki vred;
njene vojaške rezerve štejejo
174,000 mož.

Njena mornarica obstoji iz
dveh dretatk, dveh poddred-
natk, štirih oklopnih križark,
dveh protektivnih križark, dveh
oklopnih topničark, dveh torpe-
dovk, 15 razruševalcev in raznih
manjših bojnih ladij.

Vojaški sistem Argentinijske po-
snet v glavnem po nemškem siste-
mu. Mnogo častnikov je služilo po-
več let v nemški armadi drugi so
se vdeleževali nemških manevrov.
Artilerija je opremljena s Krop-
povimi 7.5 centimetrskimi to-
povi.

London, 20. sept. — Strašna
bitka divja še ves dan na belgi-
ski fronti, posebno med Ypresom,
Hollebekom in Zeleznico, ki vodi
v Roulers. Najhujši boji se vrše
v gosdovih naokrog Iverness, Nun-
sa in Glencours. Nemci, ki so pri-
čakovali napad, se branijo s naj-
večjo furijo; njihova obramba
sestoji iz konkretnih votlin, iz ka-
terih se siplje ploha krogel iz
strojnih pušk na naskakujoče an-
gleške pešce. Angleški artilerijski
ogrenj je pa silno raseljal nemške
črte in pometel vse pokrajino ka-
kor z metlo. Angleška ofenziva je
naperjena proti mestoma Roulers
in Courtrai, iz katerih so Nemci
zadnje tedne preselili prebival-
stvo, kakor je bilo poročano iz
Holandije. Glavni cilj ofenzive pa
je, odrezati Nemce od morja in o-
kupirati Zeebrugge in Ostend,
kjer imajo Nemci oporišča za sub-
marinske operacije.

Rim, 20. sept. — E bojišče po-
roča, da so Italijani ujeli več
Turkov na Krasu. To potrjuje
nedavno vest, da so avstrijskim
četam prišli Turki na pomoč.

Peking, 20. sept. — V vladnih
krogih javljajo, da je kabinet pri-
pravljen poslati armado 300,000
mož v Francijo, ako se strinjajo
savezniki. Kitajska vlada je že
naprosila Združene države za fi-
nančno pomoč, da more opremiti
svojo armado.

London, 20. sept. — Angleške
čete pod vodstvom feldmaršala
Haiga so danes ponovile veliko o-
fenzivo v Belgiji. Napadi pehote
so sledili silnemu bombardiranju
nemških linij, ki je trajalo nekaj
tednov. Vojni urad javlja, da so
napadalec stili nemško obrambo
in v prvem navalu dosegli vse na-
meravane pozicije iztočno od
Ypresa.

Angleži napadajo na vsi bojni
črti med morjem in Ypresom;
nemski ujetniki že prihajajo v o-
zadje.

Topniške priprave za ponovno
ofenzivo v Belgiji so bile najsi-
lovitejše, kar jih je še doživela za-
padna fronta. Več tednov so gr-
meli topovi dan za dnevom in raz-
bijali z granatami nemške posto-
janke. Domneva se, da bo sedan-
nja ofenziva ena največjih, kar
so jih še izvedli Angleži in morda
požene Nemce iz Flandrije, pre-
den bo zina ustavila večje bojne
operacije.

Berlin čez London, 20. sept. —
Nemški vojni stan poroča o ne-
znosnem bombardiranju bojnih li-
nij med reko Lys in gosdom
Houtholst v Belgiji, toda zdaj še
ne omenja novih angleških napa-
dov. — Francoski letalec so v ne-
deljo bombardirali mnoga nem-
ška mesta v Virmembergu, zgornji
Alzaciji in ob Reni. Sledeča mesta
so bila napadana: Stuttgart, Tue-
bingen, Freudenstadt, Obendorf,
Ingert, Saarbruecken in Colmar.
Blizu Stuttgarta so bombe ranile
enega vojaka in v Freudenstadtu
ter Colmarju so napravile nekaj
materijalne škode. Trije zavezni-
ški eroplani so bili zrušeni na tla.

Blizu Lensa in St. Quentin so
bili ostri boji. Francoski napad
na tri kilometre dolgi fronti pri

(Dalje na 3. str., 1. kol.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telephone Lawndale 4635.

Circulation 31

Datum v obljupu n. pr. (Avgusta 31-17) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

Zaščita vojakovega doma.

V kongresu je te dni na razpravi važna predloga, ki se imenuje "Civilno pravo za vojake in pomorščake (The Soldier's and Sailor's Civil Rights Bill)". Poleg živilskega zakona bo ta predloga najvažnejša postava, kar jih je sprejel kongres izza napovedi vojne.

Predloga daje vojaku, ki služi na suhem in morju, zaščito njegovega doma pred grabežljivimi upniki in drugimi izkoriščevalci, ki navadno žanjejo bogat plen med revnimi, delavskimi sloji. Ta zaščita se imenuje z drugo besedo moratorij, katerega so vpeljale vse evropske države za vojake takoj v začetku vojne.

Mnogoteri vojak ostavlja ženo in otroke; mnogo jih je tudi, ki so si nabavili zemljišče in hišo na plačilne obroke; drugi imajo zopet opravičene dolge, katerih niso v stanu plačati pred svojim odhodom. Takih slučajev je na tisoče in tisoče in kaj bo z njimi, oziroma kaj bo z njihovimi družinami in bormim posestvom, ko odidejo v vojaško službo? Najemnino je treba plačati vsak mesec vnaprej, plačati je treba kapital in obresti na zemljišče in hišo. Vlada pa ne plača vojaku toliko, da bi zadostil vsem plačilom in skrbel za družino.

Omenjena predloga je namenjena v varstvo teh vojakov. Ker je med rojaki gotovo veliko število takih, ki so in bodo morali ostaviti družine v najemu in neizplačana posestva ali dolge, ki so vknjiženi na nepremičnino, je važno, da se seznanijo s točkami tega zakona, ki jih bo čuval, da ne izgube bornega imetja, katerega so s težko muko pridobili ali da hišni posestniki ne vržejo njihovih družin na cesto, ako ne bodo v stanu plačati renta.

Predloga določa:

Dozdevni upnik ne sme tožiti vojaka za dolg, ko je odsoten z doma.

Ako v času vojakove ali pomorščakove odsotnosti poteče opravičen dolg, ne more ga upnik sodnim potom tirjati toliko časa, dokler se dolжник ne povrne brez ozira koliko časa se nahaja v vojaški službi.

Upnik nima pravice prodati hiše ali zemljišča, na katero je posodil denar, bodisi pred odhodom vojaka ali ob času, dokler je vojak odsoten z doma.

Hišni posestnik nima pravice razlastiti družine, če ne more plačati najemnine ali renta ob času, ko je skrbnik družine v vojaški službi.

V slučaju, da poteče vojaku intabulacija (mortgage) na zemljišču ali hiši, katero je kupil na plačilne obroke, nima tirjalec dolžne svote pravice zaseči posestva, ako ni dolжник na polnjenje dolga.

Ravno tako nima upnik pravice tirjati dolga, ki je vknjižen na trgovini ali blagu, ako poteče v času vojakove odsotnosti z doma.

Zakon bo čuval vojaka, ki ima lastninsko pravico do rudniške zemlje (mining claim) ali neizaučenega zemljišča, da mu v njegovi odsotnosti ne zapade po zveznem zakonu. Vsak tak vojak bo oproščen letnih prispevkov in njegovo lastninsko pravo ostane neprenesljivo.

Zakon bo štetil vojaka, ki ima zavarovalno polico in če ne bo mogel plačevati rednih prispevkov, da ne izgubi svoje zavarovalnine.

Vojakovo posestvo se ne sme prodati vsled zaostalih davkov.

To so glavne točke predlaganega zakona. Vlada v Washingtonu krepko podpira predlogo in ni dvoma, da bo sprejeta. Seveda ima predloga mnogo nasprotnikov, posebno med takozvanimi "posojilniškimi volkovi" in drugimi ljudmi te vrste, ki se rede z obrestmi, toda večina kongresnikov in senatorjev ne mora biti tako brezsrčna, da bi izpostavila dom vojaka v propast, medtem ko on na bojišču riskira svoje življenje.

V predlogi je tudi ena točka, ki je važna za člane podpornih organizacij in zavarovalnih družb. Glasi se, da vojak ali pomorščak ne sme izgubiti svoje zavarovalnine, če zaostane s prispevki. Danes se ne moremo reči, koliko se ta točka tiče naših podpornih jednot, vendar je

pa lahko mogoče, da zakon ne bo dopustil, da bi člani, ki odidejo v armado, izgubili pravice do svoje zavarovalnine.

Predloga je pravična in mora biti sprejeta. Kdor je nasproten tej predlogi, pokaže odprto, da hoče ropati žene in deco tistih, ki bodo morali prelivati kri na bojišču.

Pismena zveza s sorodniki v stari domovini.

Prejeli smo več pism od naročnikov "Prosvete", ki nas vprašujejo za natančnejša pojasnila v zadevi dopisovanja s sorodniki v stari domovini, kakor je bilo ob kratkem poročano v eni zadnjih števil našega lista.

Na ta vprašanja odgovarjamo sledeče:

V Washingtonu so pred kratkim izjavili, da je osrednji odbor ameriškega Rdečega križa izdelal načrt po naročilu državnega departamenta za pismeno zvezo z Nemčijo in Avstrijo. Ta pismena zveza pa ne bo direktna, kajti poštna zveza med Ameriko in centralnimi državami ostane prekinjena do konca vojne. Posredoval bo Rdeči križ v Švici med Washingtonom in tožadnimi osebami v sovražnih državah.

Pismo ne sme vsebovati drugega kot vprašanja strogo privatnega značaja. To se pravi, da sme pisec samo vprašati, kako se godi njegovim sorodnikom, da li so živi in zdravi, kakor je s posestvom in enake osebne zadeve.

Kakor čujemo, izdelala centrala Rdečega križa v Washingtonu posebne formule ali listine, katere bo treba pisen le izpolniti z dovoljenimi vprašanji. Te formule danes še niso izdane in čim izidejo, bomo poročali v "Prosveti".

Vprašanja bo treba poslati na Rdeči križ v Washington z naslovom sorodniki v stari domovini in od tam jih pošljejo v Švico, od koder bodo poslana v Avstrijo; odgovor pride nazaj po ravno tej poti.

Pisati se sme v deveterih jezikih, med katerimi pa ni dovoljena slovenščina. Zato je najboljša, da rojaki spišejo vprašanja v angleščini, vsled česar bo najmanj sitnosti, ker jih ne bo treba prevajati, kajti centrala Rdečega križa mora vedeti vsebino vprašanj, preden jih odpošlje. Vzelo bo približno mesec in pol do dva meseca, preden dobi vprašatelj odgovor iz stare domovine.

To je vse, kar moremo povedati danes. Kakor hitro zvemo kaj več, bomo vse natančno pojasnili in priobčili bomo tudi omenjeno formulo za vprašanja, da bodo naši naročniki vedeli, kaj se sme in kaj se ne sme pisati.

Ker vemo, da je med naročniki in čitatelji "Prosvete" in člani naše jednote sploh mnogo takih, ki bi radi izvedeli, kako se godi njihovim starišem, ženam, otrokom in drugim sorodnikom v stari domovini, hoče jim uredništvo "Prosvete" drage volje pomagati v tem oziru, kolikor bo v naši moči.

DOPISI.

Glencoe, O. — Naznanjam, da je v Stewartsville, O. umrla soproga rojaka Jacob Pintarja, ki je član društva "Jutrarnja zora", šte. 54 S. N. P. J. Pokojna je bolehalna več let na proletarski boleznijetiki. Tu zapušča moža in šestletnega sinčka.

Zalutjočemu sobratu izreka družstvo "Jutrarnja zora" naše sožalje.

Oženil se je rojak Louis Pirman ki je tudi član gori omenjenega društva, z gđ. Mary Hochevar iz Whelling Creeka, O. Mlademu paru obilo sreče!

Louis Britz.

Moon, Run, Pa. — Tudi od tu je odšlo precejšnje število rojakov v vojaška taborišča. Šli so Frank Ambrožič, Mike Skroner, Rudolf Koks, Charles Bartolich, Louis Kunstel, John Kolene in Mike Sigmund. Vsi so člani S. N. P. Jednote.

Kot povsod tako smo tudi tukaj imeli parado v slovo mladeničem dne 6. sept. Po paradi se je vršil velik banket.

Tukajšnji rojaki so nam privedli banket s plesom, pri katerem smo se še enkrat pozabavali v krogu ožjih znancev. Da — 18. september nam ostane v spominu dolgo časa.

Tem potom se še enkrat zahvalimo gostoljubnim rojakom in prijateljem, posebno — a našim dekletom za rože, ki so nam jih dale v slovo.

Sedaj se nahajamo v Fort Lee, Va., v vojaškem vežbališču. Pozdrav vsem slovenskim rekrutom! — Rudolf Koks.

New Derry, Pa. — Delavske razmere v naši okolici so še dokaj povoljne in bi se še kako izhajalo, da ni te preklicane draginje. Dela se tu s polno paro.

Dne 13. t. m. je podlegel dolgotrajni boleznijetiki — rojak Andrej Heimbring. Zapušča ženo in dva nedorasta otroka, v stari domovini pa očeta in tri brate. Star je bil komaj 37 let. Doma je bil iz Ponikvarja, župnija Velika dolina, Dolenjske.

Bil je član društva Zvesti bratje št. 70, S. D. P. Z. in sv. Alojzija št. 13, J. S. K. J.

Jakob Pinoza.

Clinton, Ind. — Dne 17. sept. se je vršila seja odbornikov vseh tukajšnjih organizacij in se je sklenilo mnogo koristnega za tukajšnje naseljene. Vseled tega so vabljene vsi tukajšnji Slovenci, da se udeležijo skupne seje oziroma shoda, ki se vrši dne 23. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne v dvo-

rani Cris Pasavento na 7. ulici.

Vabljeni ste vsi brez razlike in kateri organizaciji kdo spada; ker tu gre za korist vseh tukajšnjih Slovencev. Začasni odbor.

Johnstown, Pa. — V tukajšnji naselbini se je poročil rojak Math. Gabrenja. Na poročni slavnosti je bilo lepo število gostov, ki so se imenitno zabavali.

Omenjeni rojak je naprednega mišljenja in jako priljubljen pri tukajšnjih rojakih. Je tudi predsednik društva Adria št. 3, S. N. P. Jednote.

Novoporočencema obilo sreče! Frank Likar.

South Burgettstown, Pa. — Omeniti mi je, da sem bil navzoč pri slavnostni otvoritvi dvorane dne 3. t. m. v Lawrence, Pa.

Slavnost je izvrstno uspela. Udeležilo se je je več društev in nastopali so razni govorniki. Tudi jaz sem imel čast spregovoriti par besedi. Rojaka L. Glaser in R. Pletershek sta mi šla v vseh ozirih na roko, za kar se jima na tem mestu zahvalim.

Tem potom tudi opozarjam na veselico, ki jo priredi društvo Slovenska Gorica št. 287, SNPJ, v naši naselbini v soboto, dne 29. septembra t. l.

Želeli bi, da bi se rojaki te veselice udeležili v obilnem številu. Frank Stegovec.

zastopnik "Prosvete".

Poljaki niso zadovoljni.

Dekret, v katerem proglašata cesarja Viljem in Karl Poljsko za konstitucionalno monarhijo, ni vzbudil med Poljaki tistega navdušenja in simpatije za Avstro-Nemčijo, kot so pričakovali in želeli vladni krogi teh dveh držav.

Poljaki vedo, da famozni dekret ni bil izdan iz ljubezni do Poljakov, nego da se še bolj utrdi stalnice Nemčije v okupiranih pokrajinah ruske Poljske. Vseled tega je oficijelni naslov "Kraljevina zedinjene Poljske" — kot je krstil kaiser Viljem — navadna frasa, ki bo bila resnici v obraz toliko časa, dokler ostane Poznanj pod nemško in Galicija pod avstrijsko vladjo.

Ta dekret daje vso moč regentom, ki naj bi funkcionirali vse do časa, ko se imenuje kralja. V tem oziru ne bodo Poljaki, oziroma njih zastopniki imeli takorekoč nobene oblastvene moči pri državnih vprašanjih nove poljske "države".

Vlado regentov bodo tvorili ljudje, ki uživajo zaupanje nemškega cesarja in njegove vlade. Osebe, ki bodo zavzemale uradna mesta, morajo podpisati deklaracijo,

SLOVENSKO REPUBLICANSKO ZDRUŽENJE

SEDEŽ V CHICAGO, ILL.

IZVEŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostič, Filip Godma, Martin V. Konda, Ethel Kriš, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavrtnik.

NADZORNI ODBOR:

Ludvik Benedik, Matt Petrovič, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR:

Anton Zlogar, Matt Pogorele, Anton Motz, Frank Mraz, Ivan Kušar, Frank Sava, Frank Udovčič, Joseph Steblaj.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso prijavili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno javijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. Slova za pisma in denarne pošiljke je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. Box No. 1, Cicero, Ill.)

v kateri se zavežejo delovati sporazumno z nemško vlado, to se pravi: vršiti morajo politiko Avstro-Nemčije, ki bo samooobsejnim, nemno, nasprotna interesom poljskega naroda.

Javnosti je dobro znano, da bodo vsi resnični poljski rodoljubi odločno odklonili vsako sodelovanje v ti vladni formi, in se tako odrekli vsaki odgovornosti za čine vlade, ki sloni na ramah nemških junkerjev.

Poljska mislja v Švici je z ozirom na zadnje dogodke dala izjavo, v kateri zahteva direktno zastopstvo poljskega naroda na bodoči mirovni konferenci. Izjavljajo nadalje, da je dekret obeh vladarjev sicer stopnja naprej do neodvisnosti Poljske, toda nikakor ne rešuje vsega problema. Politiko podlago temu dekretu je najti v majski spomenici poljskega državnega sveta, kateri so na to sledili razni neprijetni dogodki: kot resignacija državnega sveta, umikanje poljskih legij v Avstrijo in progn uradnikov. Vse to je imelo svoj vzrok v brezmočnosti — in kot naravna posledica nedelavnosti poljskega državnega sveta, ki edini bi moral imeti moč konstruirati trdno vladno formo, in centralizirati elemente, ki so sedaj vsled obstoječih razmer odtegnjeni vsakemu stvarnemu delu.

Ker je danes vsa moč v Poljski v rokah potentatov in jo ne mislijo oddati, dokler centralni zavezniki ne odpokličejo svoje armade, sta narod in vlada dve nespočetni stvari. Edino v slučaju, da pride vojaški položaj Nemčije v kritični stadij, je mogoče, da dajo Poljakom koncesije, ki bodo v splošnem sprejemljive za narod.

Z ozirom na nepobitno dejstvo, da je poljsko vprašanje internaionalna važnost, se ho moralo rešiti v interesu pravičnosti. Ravno vsled tega je potrebno, da so Poljaki zastopani na bodoči mirovni konferenci, kjer bi poskušali uveljaviti inspiracije poljskega naroda.

V krogih švicarskih Poljakov se tudi govori, da je ambicija avstrijskega cesarja postati kralj nove poljske kraljevine; v tem slučaju naj bi ji pripadala tudi Galicija. Če se mu želja izpolni, bo nova država te del avstroogrske monarhije.

Poznavalec razmer tudi trdi, da je avstrijski Karl takorekoč prisilil Viljema na proglaš Poljske za kraljevino z namenom, da potolaži avstrijske Poljake, ki so se naveličali včasih obljub in delajo vladni zadnje čase velike preglavice. Na drugi strani pa izražajo čustva Nemčije splošno nezadovoljnost nad samostojnim postopanjem obeh vladarjev. V celi zadevi — pravi to časopisje — niso niti najmanj vprašali za svet zastopnikov nemškega ljudstva.

Na dekretu ni bilo podpisa kancelarja, niti katerega drugega ministra. Na vso akcijo Viljema in njegovih pomagačev v poljskem vprašanju gleda ljudstvo z nezaupnostjo.

Drugo mnenje ima konservativni list "Taegliche Rundschau", ki izjavlja, da spreminitev poljskega statuta, ki je pravzaprav delo Helffericha, je blazna igra za Nemčijo. Dodaja, da se je dalo Poljaki vse in se ni pridržalo niti najmanj garancije za germaniziranje Poljske.

Na nevtralnega opazovalca naredi vsa situacija vtis, da Nemčija goji bojazen, da pride nenaden mir. Vseled tega deluje z vso naglico, da se zgradi nekak umeten jez med njo in Rusijo v obliki Poljske. Tu bi se pod krinko avtonomije utrjevala nemška hegemonija in na ta način slabito ruski vpliv.

To je tem verjetnejše, če se pomisli, da ni za Nemčijo nobenega upanja, da si kaj ohrani na zaprtih bojiščih. Ostane ji torej njene pohlepne namene se ugodnejše polje za njen pohlepnozemljih, ki jih je okupirala v Švici.

Edino, če bodo Poljaki enotni, se jim bo mogoče s pomočjo zaveznikov otresti pogube nemškega vpliva.

KAPITALISTI SO NASPRAVILI ORGANIZIRANEGA DELAVSTVA.

Grand Rapids, Mich. — To je policijski načelnik v dveh organov, ki sta dejala, sta zvezna uradnika, ukazal organizatorjema "Mednarodne je rudniških in plavarskih lavecov," da zapustita mesto.

Organizatorja Campbell in ffej sta takoj obvestila o tem Moyerja, predsednika, ki je stvar sporeči Gompe, predsedniku "Ameriške delavske federacije," da podvzame pot ne korake.

Na stvari je zanimivo, da talistični listi in takozvane ne lige, ki so golo orodje podnikov in rabijo besedo lojalne za ščit, vedno javljajo, da napajo le proti I. W. W., ki pro roča "sabotažo." Dogodek Grand Rapidsa prikazuje v popolnoma drugi luči.

Podjetniki so proti vsaki kovni organizaciji, pa naj kakršnokoli ime. Podjetniki dijo v strokovni organizaciji, s katerim se delavci ubrjo njih neizmerne poželjivosti vedno večje izkoriščanju, ki so imeli nekaj tisočakov, ki jo biti milijonarji. In od tukaj haja jeza do organiziranega lavstva.

NEKATERIH LJUDI NIKA NE SREČA PAMET.

Allenstown, Pa. — Mrs. M. Hertzoga, ker je izvalil od njene enega leta \$83, da odkrije, so izginile ukradene srebrne ce in živalni stroj.

Nekega dne ji je Hertzog da se tat prikaže v podobi in ji prinese srebrne žlice in si ni stroj. Premeteni žid ji je tudi več "čudodelnih" koronir "blagoslovljenih" podob, so imele čeznaravno moč. Se je morala za vse to šteti denar.

Neka gđ. Manie Scholch je la navihanemu židu 50 cent da ji prevede nazaj izvezev ga ljubeka, Hertzog ji je ukazal, dobro stisne vrečo soli in post tri najbolj trde besede v besnjaku: Mary je storila, kot ji ukazal navihane, ljubček je vseeno ostal nezvest.

Hertzog se je zagovarjal, da hodili ljudje k njemu po nasvete. Dajal je nasvete in vsled tega opravičen do plačila.

Policijski pravi, da je k Hertzogu prihajalo veliko število gov po nasvete, katerim je mo no računil.

NAJEMNIK IZKLJUČEN ORGANIZACIJE.

Jerome, Ariz. — C. H. Sullivan, tajnik rudarske lokalne, unije 79 I. U. M. M. & S. W. nazna da so izključili Mike Mutia iz organizacije, ker je bil v službi nited Verde Copper kompanije kot najemnik.

SLOVENEK -- GLAVAR INDIJANCEV.

Povest o zlatoiskalcih. — Spisal F. S. Teuchar.

I.

Pavel Bregar, se je naveličal vzhodnih držav in njih zakajenih prenogokopov in tovarn. Bil je med prvimi naseljenci v Ameriki. Odločil se je, da gre poizkusiti svojo srečo na zapad me toiskoalee. S pridnim delom in varčnostjo si je prihranil precej denarja, s katerim je upal, da doseže svojo srečo rudo, ki je v tistih časih maršikom prinesla — bogastvo. To se pravi — bogatstvo v zlatu, — dasiravno je morda vse drugo zapravil ...

V D — se je pripeljal z vlakom in si najel stanovanje. Poizvedoval je pri raznih tozadevnih informacijskih posredovalnicah in izkušenih možeh na zapadu, na katero stran bi se bilo boljše obrniti, da najde srečo. Zvedel je, da gredo rudoiskaleci na različne kraje; nekateri so srečni, drugi pa pridejo nazaj brez sredstev, veliko jih pa tudi ponesreči. Marsikdo postane žrtev zlatega praha valed roke zločincea.

Po tridnevnem pripravljanju na pot se je končno odločil, da vzame smer proti jugozapadu, kamor je isti čas potovalo največ zlatiskalecev. Sklenil je, da se ne vrne prej, dokler ne bo imel veliko, veliko — zlata, pa čim prepotovati Colorado, Wyoming, Utah, Nevada, Idaho in Montana. Kupil je konja, orožje in drugo pripravo, ki jo rabi zlatoiskalec.

Ko je odjezdil z dvorišča krčme, ki je nosila kričavo ime "Tourist Hotel," je eden izmed navzočih stezosledcev pomenljivo mežiknil z očesom in rekel:

"Zdi se mi, da je ta človek podjeten in poln energije. Zdi se mi, da je saj toliko sposoben za življenje na zapadu, kot onih pet, ki so šli od tukaj pred štirimi dnevi."

"Kaj?" je vzkliknil drugi, čokate postave, rudečih las okroglega obraza in rumenkaste polti, dočim se mu je obsežni nos svetil v rudečkastem blesku. "Oni so Irei kot jaz! Vsi so že stari rudoiskaleci in imajo v tej trobki bogate izkušnje, ta je pa za te kraje še docela zelen. — Vraga, kako sem pozabljal! Od kot je že rekel da je se je obrnil vprašujoče k prvemu.

"Pravi, da je Slovenec in da govori več jezikov. Z menoj je govoril v nemškem jeziku. Naj kdo pravi, kar hoče, rečem le to, da je človek napravil na me jako dober utis. Prejezdil sem že širne prerije in že marsikatero izkušenega moža in stezosledca, zato pa vem, kdo je za te kraje sposoben in kdo ne!" Ponosno se je po teh besedah ozrl krog sebe in si zapalil pipo.

"Naš Julius Schlamer že ve, kaj govori," se je vmešal tretji v pogovor. "Je star rudoiskalec in verjamem, kar govori. — Kaj pa letos? Ali mislite opustiti potovanje v gore?" se obrne vprašujoče proti Schlamerju.

"Sklenil sem, da na stara leta opustim nevarno tekmo za zlato; in ostanem raje pri svoji ženi in hčeri. Na svojih potovanjih sem dostikrat zrl smrti v oči, ter se takorekoč rešil le slučajno. Izva vsakega grma ali drevesa lahko prileti krogla ali indijanska sekira, kar seveda ne napravi prijetnih občutkov dotičniku, ki je zadet. Imel sem parkrat priliko živati te sladkosti, zdaj se pa raje zahvalim za tako prijaznost."

Med tem ko so se naši znanci pogovarjali o iskanju rude in uganjali razne dovtipke, je Pavel Bregar hitro jezdil po dolini in zginit za ovinkom. Ko je tako potoval več dni, je skušal tu in tam s krampom in lopatico; toda poizkus po zlatu, se mu je vselej izjalovil.

Dva tedna sta že minula odkar je bil na potu, pa še ni imel uspeha, izvzemši, da je bil ves zmučen. Nekega dne, se proti večeru, je prijezdil čez hrib v prijazno, precej široko dolino. Ozrivi se po bližnji okolici, zapazi, da prihaja nek jezdec od vzhodne strani. Jezdec je bil vedno bližje. Pavel je sklenil, da se mu pokaže in ga vpraša, kdo je in kam je namenjen. Morda je tudi rudoiskalec, si je mislil. Medtem se je neznanec približal skalovju, za katerim je bil Pavel skrit, ki se je nenadno pojavil pred doščecem, da se je oni hipoma vstavil in pograbil za puško.

"Kdo si," je zakričal nad njim.

Pavel je zanikovalno zamahnil z roko in rekel:

"Le pobesite puško, neznan prijatelj. Nisem lopov ali bandit. Sem pošten človek! Dva tedna sem že na delu kot zlatoiskalec, pa nisem imel do sedaj najmanjšega uspeha. Vas smatram za rudoiskaleca. Se li morda motim?"

"Hm. — Sem nekaj podobnega. Razlika je le ta, nisem več zlatoiskalec, ampak zlatokopalec. Kakih deset milj od tukaj je več rudnikov. Nekateri so bogati na zlatu, drugi zopet ne. Na primer jaz imam še precej sreče z mojim rudnikom. Bil sem med prvimi naseljenci, zato sem si lahko izbral najlepši in najbogatejši kos zemlje. — Vi ste torej začetnik nevarnega posla, kaj? Če vas ne nadlegujem, vas povabim, da greste z menoj v "Dolina Prospektov," tako se namreč imenuje kraj, kjer imam svoj rudnik, in če kakih par sto drugih je tam."

"Z veseljem sprejemam vašo ponudbo," je rekel Pavel zadovoljno. Razveselil se je povabila tujega moža. Mislil si je: Če ne pojde, se pa za nekaj časa pri komu uslužim in si tako uredim načrt za bodočnost. — "Moje ime je Pavel Bregar," se je predstavil. "Kako se pa vi imenujete, če smem vprašati?"

"Moje ime je David O'Neil," je rekel tujec podavši mu roko. "Tu, nate, pokrepčate se nekoliko," je rekel O'Neil in potegnil iz torbe veliko steklenico konjaka. "Pot je še precej dolga, in najbrž ste jako utrujeni, le pijte," je pripomnil.

"Prisrčna hvala za vašo gostoljubnost!" je rekel Pavel in potegnil par požirkov iz steklenice.

Ko je trenutek pozneje jezdil poleg svojega novega znanca, ga je neprestano skrivoma opazoval. Nekaj časa nista spregovorila besede, kot da nekaj premišljujeta. Slutila nista, da se ima med njima odigrati — žalostna tragedija, katero ne zakrivitya sama, ampak da poseže vmes tuja, zlobna roka radi škodoželjnosti in zavisti ...

Pavel ni hotel nadlegovati svojega znanca z vprašanji, kako je v "Dolina Prospektov," zato je po kratkem presledku O'Neil povzel besedo:

"Dolina Prospektov" se vam gotovo dopade, ker ni tako pušta, kot se vam bo zdela na prvi pogled. Prvotno nas je prišlo tja trideset. Ker so vsa znamenja kazala, da je dolina bogata na zlatu, smo se odločili, da si postavimo domove. Tako je šlo nekaj časa; dohajali so vedno novi in "Dolina Prospektov" je štela vedno več prebivalcev. Imamo tudi krčmo, v kateri je pretep nekaj vsakdanjega; poleg krčme je trgovina, v kateri dobimo vse, kar potrebujemo zlatoiskalec. Veliko jih kupuje pri nas razne potrebščine in se vrnejo zopet v hribe. Zadnji čas se je pa odprlo nekaj novih krčm in trgovin, med katerimi je sedaj velika konkurenca. — Taka navada kot je v bližnjih naseljih, je tudi pri nas. Naša največja zabava je, da gremo zvečer v krčmo in pijemo žganje, ki mu pravijo Indijanci "ognjena voda." Sicer pa nekteri pijejo več, drugi manj. Gode se pa pri nas še druge malenkosti, s katerimi se bodete natančneje seznanili, če ostanete v "Dolina Prospektov." Prepričan sem skoro, da ne silite naprej v hribe."

"Vsekakor nameravam ostati nekaj časa pri vas; morda stopim s kom v zvezo, ker nekaj kapitala imam."

Med raznimi pogovori sta se bližala "Dolina Prospektov," v katerih je bilo in se je zgodilo že marsikaj zanimivega, kar je O'Neil označil kot "malenkosti."

Naselbina je obstajala iz različnih narodov iz Azije in Evrope. V taki mešanici pride tem lažje do spora. Če sta se dva sprla in delala vaje z revolverji in je eden obležal mrtve, so bili ostali mnenja, da bi morali hitreje pograbiti za revolver in boljše meriti kot je to izvršil, pa bi zmagal. Odstranili so truplo in stvar je bila končana brez vsakega nadaljnjega procesa. Vladovalo je naziranje, da se ne sme nihče vmešavati v spore posameznih skupin. Če se je kdo spozabil tako daleč, da je skušal posredovati, je navadno prvi dobil kroglo med rebra.

Tako je bilo torej življenje v tem ljubeznivem "mestu."

Spori so se pojavljali največ, ker so nekateri izmed rudoiskalcev bili srečnejši in so imeli bogate rudnike, drugi pa komaj za sol, dasiravno so nekateri delali zelo pridno.

Ko sta prišla O'Neil in Pavel v naseljske, sta se vstavila pri "Orlu," kjer je bilo dobiti pijačo in jed. O'Neil je Pavleta predstavil "fantom," ki so bili zbrani pri "Orlu." Vsi so se razveselili novega došleca. Postregli so mu, kar so mogli in se pogovarjali z njim o raznih stvareh pozno v noč.

Drugi dan si je ogledal naseljske in okolice in se seznanil skoro z vsemi naseljenici. Nekateri so se mu ponudili za tovariša, toda odločiti se ni maral takoj. Končno sta se pobotala z nekim Jim Grillon, ki je imel svoj rudnik, ki je obetal biti bogat, dasiravno istočasno še ni dajal posebnih dobičkov. Pavel je postal solastnik rudnika in je vložil, oziroma plačal gotovo svoto Grillonu. Moža sta tako postala tovariša v podjetju, ki sta bila pozneje smrtna sovražnika ...

Enolično je potekal čas skozi prvo leto, ne da bi bile kakšne večje spremembe v naseljsu in rudniku. Grill in Bregar sta imela le male dohodke iz rudnika, dasiravno sta delela dokaj pridno.

Toda Pavel le ni obupal. Vedno je upal, da naleti prej ali slej na bogato žilo v zemlji. Nekega dne, bilo je v soboto popoldne se je zbral precejšnje število rudarjev pri "Orlu." Zabavali so se na razne načine in pili "ognjeno vodo," kar zapazijo, da nekdo v divjem diru jezdi proti njim. Ko je bil jezdec bližje, so spoznali v njem — žensko, ki je ves čas priganjala konja. Prijezdila je do gostilne, se je vstavila in boječe pogledala po navzočih in zaklicala s prosečim glasom: "Možje! Ali ste tako dobri, da pomagate mojemu nesrečnemu očetu, ki si je poškodoval nogo. Padel je raz konja in sama mu nisem mogla pomagati; je kakke dve milj od tukaj."

"Seveda bomo. Lahko se zanesete na nas, gospodična!" so kričali vsi na enkrat. O'Neil, kot nekak vodja naseljske je pristopil bližje, dotakniti se komaj vidno klobuka je rekel: "Z veseljem ustrezemo, gospodična. Ako nas peljete k očetu, lahko takoj odidemo."

Zahvalila se jim je z radostnim, mehkim glasom in pognala konja proti hribu, na katerem je čakal pomoči njen oče.

Med potjo jo je O'Neil neprestano opazoval. Stara še ni bila dvajset let in njena vitka postava je kakor nalašč pristojala hrstu urnega indijanskega belea. Njeni rumeni lasje so plapolali v zraku kot zastava, njene oči so gledale proti cilju, le tu pa tam je bliskovito vrgla pogled po svojih spremljevalcih.

O'Neil je občutil nekaj posebnega za svojimi rebri in sree mu je močno utripalo. Lotila se ga je želja, da bi objel to nežno bitje in je pritisnil na sree, ter nikdar ne izpustil. Mislil si je: Edina ženska v naseljsu in še ta tako krasna! Kaj vse lahko iz tega nastane? No, človek je kot vsak drugi; mi vsprejememo vsakega prijazno, le da je poštenjak in z nami dober. In ta — ta je z nami prijazna in — dobra ...

"Kako se imenuje vaš oče," je vprašal O'Neil po daljšem molku in pognal konja poleg nje. "Julius Schlamer je njegovo ime," odvrne deklica, in kot bi uganila O'Neilove misli, je pripomnila: "Meni pa pravijo Roža" in sramežljivo je pobesila oči.

(Dalje sledi.)

IVAN ALBREHT:

V bridkosti.

Gostilna je bila nabito polna. Vseprek so kmetje kričali, tožili o slabi letini in stiskah, pili in kleli. Drug drugemu so dajali pit in vselej, kadar je prišel v sobo nov gost, so ga klicali od vseh strani, tako da sam ni vedel, komu bi najprvo ustregel. In z vsakim prišlecom je naraščal hrup in krik.

Ko se je zmrčilo, je stopil v sobo človek, dolg in suh kot prekla. Zanemarjena, tu in tam raztrgana obleka je visela na njem kot na kolu. Temne, velike brke so mu silile v usta in nikjer se mu ni poznala nedelja.

"Hej, Koren, pojdi pit," ga je poklical nekdo s hripavim glasom. Koren se je ozrl v tisti kot, odkoder je čul klic in je šel tja. Z roko je parkrat potegnil preko čela, sedel in pil.

"Le pij, pij, Koren! Kaj boš tarnal in se kisal za grutom. Hudiča — šel je, ni ga več! Saj moja bajta tudi ne bo več dolgo moja," ga je tolažil pivec, majhen suhljat bajtar Toncej. A Koren ni nič odgovoril. Z obema rokama si je podprl glavo in gledal brezizrazno predse. Nobene misli ni bilo v njegovi duši, nobene želje in nobenega čustva. Samo to je stalo zapisano pred njim, da je bil pred tednom še posestnik, a je zdaj berač in da ima ženo in kopo otrok; da ima otroke, ki so njegovi in mora vse preživljati on.

"Koliko je star tvoj —"

"Pol leta," je odgovoril Koren, še predno je utegnil izreči Toncej besedo: najmlajši. Da, pol leta je star zadnji otrok in oče njegov je berač in mati strada.

"Pij, Koren — zakaj ne piješ," ga je iznova opomnil Toncej.

"Kar pij — kaj hočeš; Delal si — tega ti ne more nobeden reči, da nisi."

Koren je pil in vedno hujše mu je bilo. In nenadoma je iztegnil suho roko in objel soseda okrog vratu. Debele solze so zapolzele po gubah prstenih lic. V očeh se je zasvetilo nekaj temnega, nekaj kakor obup.

"Vidiš, Toncej, tako te imam rad kakor brata."

"I seveda! Saj midva sva bila zmerom prijatelja," je odvrnil so sed in se trudil, da bi se oprostil Korenovega objema. A ta je objel še z drugo roko in molčal.

"Ampak, Toncej, jaz imam sina," je po dolgem času zopet začel Koren in pustil roki, da sta omahnila. "Sina imam in v šole ga moram dati."

Toncej ga je pogledal.

"Nič ne zijaj! Samo tebi povem. Sina, tega, ki je star pol leta, moram dati v šole, v mesto."

"Kako ga češ dati v šole?"

"Haha, to je ravno," se je zakrohotal Koren in udaril z roko po mizi, da so zvenketaje odskočili kozarci.

"Glej, tisti stric, tisti bogataš iz Amerike mi je pisal: V šolo ga daj, če ne te dam obesiti! Ali veš, kaj se to pravi, a?"

Toncej je molčal in nemo strmел v soseda. V pijanih mislih se je pojavil strah.

"Kaj, kako naj naredim," je govoril Koren dalje, vedno bolj glasno in vedno bolj divje. Toncej se mu je začel umikati in nič več ga ni silil, naj pije. A oni je vedno bolj tiščal vanj.

"Vidiš, prokleto, tako delajo bogataši," je vzkliknil naenkrat in zgrabil Tonceja.

"Da, tako," je zakričal in bajtar je ležal pod mizo. Koren pa je vzel stol in stopil nanj. V njegovem pogledu je žarela divja blaznost. Odprl je usta, kot da hoče nekaj povedati, potem pa je planil s stola in bežal v noč.

Vsi so umolkli in strmeli drug v drugega. In šele po dolgem času se je spomnil eden:

"Pijan je! Od žalosti se je napil."

A v istem trenutku je vstal Toncej in si z rokavom brisal krvavo čelo.

"Za božjo voljo, pojdite za njim! Znorel je. Ali ne vidite, kaj je naredil z menoj!"

V hipu jih je minila pijanost in tista delavniška trpkost je zasenčila obraze. Popustili so pijačo in šli za Korenom. Samo dvoje žensk je ostalo v gostilni.

"Zakaj te pa je, Toncej," ga je vprašala ena.

"Za nič! Ob pamet je. Dejal je, da ima strica v Ameriki — kaj si slišala, ko je kričal. On, pa

strica zlodja," se je hudoval Toncej.

Kmalu se je vrnilo nekaj ljudi.

"So ga že dobili."

To sporočilo so sporočili čisto mirno — žalostno in resno kakor vest o smrti.

"Kje pa" je vprašal Toncej.

"V kozoleu, ki je bil preje njegov," je odgovoril eden.

"Ali si je kaj naredil," sta izvedovali ženski.

"Nič sebi nič. Ampak malemu — je prerezal srce."

"Za pet ran božjih," je zastokal Toncej in ženski sta se prekrizali.

"Ženo smo komaj še rešili, ostali otroci so mu pa šli," je dokončal eden izmed kmetov.

Potem si vsi šli — kakor spokorniki. Pred gostilno na cesti je že stal voz in iz teme odnekod je prihajal hrup vedno bližje. Cela četa ljudi je spremljala Korena, vsega zvezanega. On pa je še vedno kričal, a bil je že tako hripav, da ga ni mogel nihče razumeti.

Napregli so konje in štirje može so ga spremili v norišnico.

Nad vasjo je zakraljevala žalost.

Zrno.

Lev N. Tolstoj:

Našli so nekaj otroci v grapi stvar, veliko kakor kurje jajce, po sredi je imela vdrtino in izgledala je kakor zrno. Mož, ki se je peljal mimo je videl stvar, jo odkupil fantičem za pet kopejk, jo prinesel v mesto in jo je prodal carju kot izrednost.

Car je poklical k sebi modrijane in jim zapovedal, da doženo, kaj bi utegnili biti ta stvar, jajce ali zrno. Modrijani so tuhtali in tuhtali in niso mogli iztuhtati odgovora.

Stvar je ležala na podokniku. Priletela je kura, kljuvala po njej in izključevala luknjo. Vsi so zdaj videli, da je stvar zrno; in modrijani so se oglasili, da je rženo zrno.

Car se je zelo čudil, zato je zapovedal modrijanom, naj poizvedo, kje uspeva taka stvar. Modrijani so tuhtali in študirali po knjigah — ampak našli niso ničesar. Prišli so k carju in dejali:

"Nobenega odgovora ne moremo dati. V naših knjigah ni o tem nič pisanega; vprašati moramo kmete, morda je slišal kateri od svojih starih, kdaj so sejali tako zrno."

Car je zapovedal, da mu privedejo čisto starega kmeta.

Pripeljali so predenj brezzobnega možička z rumeno brado, ki se je trudoma opotekal na dveh bergljah.

Car mu je pokazal zrno. Toda starec je komaj videl, napol je videl, napol tipal.

"Ali mi ne moreš povedati očka, kje je uspevalo tako zrno?" ga je vprašal car. "Ali si morda sam sejal tako žito? Ali pa si kdaj v svojem življenju kupil tako zrno?"

Starec je bil napol gluhi, le trudoma je slišal, le trudoma razumeval. Odgovoril je:

"Ne," je dejal, "nikdar nisem sejal na svojem polju takega žita, nikdar ga nisem žel, nikdar kupoval. Če smo kupili žito je bilo zrno vedno majhno. Vprašati morate mojega starega, morda utegne on povedati, kje je rastle tako zrno."

Car je zapovedal, da privedejo predenj starčkovega očeta.

Našli so očeta in so ga pripeljali k carju. Prišel je starček na eni berglji. Car mu je pokazal zrno. Oči starega so še dobre, natanko si je ogledal zrno. Car ga je vprašal:

"Ali ne veš očka, kje je uspevalo tako zrno. Ali si morda sam sejal na svojem polju tako žito? Ali si morda kdaj v svojem življenju kupil tako zrno?"

Čeprav je stari težko slišal, vendar je slišal boljše kakor njegov sin.

"Ne," je dejal, "na svojem polju nikdar nisem sejal takega žita, nikdar ga nisem žel; kupil ga tudi nisem nikdar; ker v mojem času denar sploh ni bil v rabi. Vsi so se hralili z lastnim kruhom in so si ga v sili razdelili med seboj. Kje je rastle tako zrno, ne vem. Naše zrno je bilo večje in izdatnejše od sedanjega, toda kega zrna nikdar nisem videl. Slišal sem od svojega starega, da je v njegovem času žito bolje vspri-

valo kakor v mojem in je bilo je izdatnejše. Vprašati te mojega starega."

Car je poslal po starič očeta.

Našli so starega očeta in ga vedli pred carja. Brez truda, bergelj, je vstopil starček, ve oči so jasne in govori raz. Car je pokazal staremu očetu; ta ga je ogledaval od strani.

"Dolgo je tega," je dejal, nisem videl tako prastarega ca." Odgriznil je drobtinico koliko počvečil in menil: "je."

"Povej mi dedek, kdaj je je rastle tako zrno. Ali si sam sejal na svojem polju žito, ali si ga kje kupil?"

"V mojem času je povsod lo tako žito, le s takim zrnem se hranili."

"Rad bi vedel, dedek, ali sam sejal tako zrno, ali si ga da kupil."

Stari se je smehljaj. "V mojem času," je

"nihče ni poznal grela, kruh prodajal ali kupoval, denarju nismo nič vedeli. smo imeli kruha več kot da."

"Kje si sejal tako zrno, in kje je bilo tvoje polje?"

"Moje polje je bila božja lja. Kjer sem oral, tam je moje polje. Zakaj svobodna la zemlja, lastne zemlje nismo znali. Svojo last smo imenevali svoje delo."

"Se na dve vprašanji govori," je vzkliknil car. "kako se je moglo zgoditi, preje uspevalo tako zrno in nič več. Drugič: Kako se je glo zgoditi, da hodi tvoj v dveh bergljah, tvoj sin pa sam pa prideš lahkotno in truda k meni? Tvoje oči so tvoj zobje so trdni in tvoj zveni razločno. Zakaj, pore dedek, je temu tako?"

"Zato je tako, ker ljudje ne žive od lastnega dela in dajo soseda. Preje nismo tako, živeli smo bogaboječe. smo imeli lastno blago, nismo želeli tujega."

Povprečna starost nekaterih li in dreves.

Najbrže je že marsikateri misljal, ko je ogledoval živali in drevesa, kako dolgo ako se jih pusti živeti in rasti. V naslednjem prinašamo im santonno tabelo, katero je izdelal učenjak, kateri se peča samo valstvom in rastlinstvom.

Muha dnevnicca živi samo 24 uravadi ruvari hrošč šest ted razni metulji dva meseca; dva meseca (žal); navadna tri do štiri meseca; navadna lja, ščurki in čebele po eno zaje in ovce šest do deset slavec 12 let; volk 12 do 15 kanarček 15 do 20 let; pes 125 let; govedo 25 let; konj o do trideset let; planinski ore let; jelen 35 do 40 let; čaplj in medved po 50 let; krokod let, slon, želva, papiga, škak karp po 100 let. Topoli dose starost do 200 let; vrbe 300 let; lipe 500—1000 let; akacij hrasti do 1500 let; jelke 71200 let; vse vrste palm 3005000 let.

Seveda, da v tej tabeli ni pravilno. Tako na primer mrat delavke komaj dožive eno leto, čim žive ujetje samice, katere navijajo nove naselbine od en leta celo do 15 let. Da doseže v sedanjih časih starost deset let, tudi ni verjetno.

Seveda so navedene šte povprečna starost.

Pametno je povedal.

V železniškem vozu nast med dvema gospema prepri. je trčila, da bo umrla, ako okno odprto, druga je pa m la, da umre, ako se ga zapri. kličejo sprevednika, pa niti on mogel pomagati. Nato se og neki potnik in reče sprevednik — "Gospod, zaprite malo ok te, da umre še druga in imeli mo mir."

Brez skrb.

Služkinja: — Ali gospa, če me niste ponoči poklicali, ko tako trpel?

Gospa: — Nisem ti hotela titi spanja.

Služkinja: — Ne glejte na jaz bi se itak ne prebudila.